

AZ ALFÖLDI TELEPÜLÉSEK FÉNYKORA

Szerző: **PECZE Anna**, PhD hallgató (peczeanna@gmail.com)

Témavezető: **Dr. SCHNELLER István** egyetemi tanár

Intézmény: Budapesti Corvinus Egyetem, Tájépítészeti és Településtervezési Kar, Településépítészeti Tanszék, Budapest

A dolgozat a magyar településfejlődés történetét kutatja az 1840-es évektől a közigazgatás átszervezéséig (1876). Ekkor indult meg az a társadalmi-gazdasági fejlődés, mely több évtizedre meghatározta egy-egy település hierarchián belüli helyzetét. Az urbanizációs folyamatok gyorsulásával számos olyan társadalmi, gazdasági és regionális probléma merült fel, melynek tudományos feldolgozása máig nem teljesen tisztázott. Ez a helyzet a népesség- és településföldrajzi vizsgálatok esetében is, különösen az Alföldön, mely az ország többi részétől, társadalmi fejlődésének jellegzetes vonásai révén, markánsan elkülönülő térség.

Az alföldi települések igen kedvező helyzetbe kerültek a 19. század elejére, így lehet, hogy ez az „*alföldi városok fénykorának*” és a városi színvonalú szolgáltatások nagyarányú térbeli kiterjedésének kezdeti időszaka.

Az alföldi városhálózat jellemzőinek okait kutatva rövid úton eljuthatunk a magyar városfejlődés történeti gyökereihez és az akkori sajátosságokból máig érvényes tanulságokat vonhatunk le.

Az alföldi településhálózat sajátos rendszerként működött, melynek csomópontjaiban alakultak ki a városok. A csomópontba futó útvonalak (első-, másod-, harmadrendű főút, kereskedelmi és posta utak, vasútvonal) „rangja” határozta meg a központok hierarchiáját. A közlekedési hálózat megismerése azonban nem elegendő. Ahhoz, hogy átfogó képet kapjunk az alföldi mezővárosok szerepéről és helyzetéről, szükségszerűen ki kell térni a települések gazdaságára és központi funkcióinak elemzésére, illetve azok területi hatására, azaz az egyes központokhoz tartozó vonzáskörzetek térbeli változásának kutatására.

Kulcsszavak: **központ, Alföld, mezőváros, településhierarchia**

“THE GOLDEN AGE” OF SETTLEMENTS OF THE GREAT HUNGARIAN PLAIN

Author: **Anna PECZE**, PhD student (peczeanna@gmail.com)

Supervisor: **Dr. István SCHNELLER**, university professor

Institution: Corvinus University, Budapest

The paper analyses the history of the developing process of the Hungarian settlements in the period from 1840 to 1876. The social-economic development that had begun in the middle of the nineteenth century defined the hierarchy of the settlements for decades.

The processes of urbanization intensified, and this brought social, economic and regional problems, which scientific research studies have yet to fully understand. This is the situation with social and geographic studies because the social development of the Great Plain is different from the rest of the country.

The settlements of the Great Plain were in a very beneficial position at the beginning of the nineteenth century, so this period can be treated as “the golden age of lowland towns”.

Researching the urban network of the Great Hungarian Plain, information about the origin of the settlement development can be found, which helps us draw valuable conclusions.

The settlement network of the Great Plain is a special system where the centres and sub-centres are formed at junctions. The hierarchical rank of the routes defined the hierarchy of the centres formed there.

Knowing the transport network, however, is not enough. To get a broad picture of the role and status of the settlements, it is vital that the economic and the central functions of the settlements and their effect on their environment are clarified.

Keywords: **centre, Great Hungarian Plain, town, settlement hierarchy**

ZLATNO DOBA NASELJA PANONSKE NIZIJE

Autor: **Ana PECE**, student doktorskih studija (peczeanna@gmail.com)

Mentor: **Dr Ištvan ŠNELER**, profesor

Institucija: Corvinus University of Budapest

117

Rad proučava istorijski razvoj naselja Panonske nizije u periodu od 1840. do 1870. U ovo vreme je društveno-ekonomski razvoj definisao hierarhijski položaj naselja koji se održao i decenijama kasnije. Razvoj urbanizma je doneo veliki broj socijalnih, ekonomskih i regionalnih problema, od kojih neki ni dan danas nisu razjašnjeni.

Naselja Pannonske nizije početkom 19. veka su dospeli u veoma povoljan položaj, tako da ovaj period može biti tretiran kao „zlatno doba“ naselja.

Istraživanjem karakteristika naselja Panonske nizije lako je otkriti primarne karakteristike razvoja od kojih su neki i dan danas aktuelni.

Mreža naselja je specifični sistem gde su se formirali centri i podcentri na raskrscima puteva. Poznavanje putne mreže nije dovoljno da se formira kompletna slika naselja Panonske nizije. Dodatne analize su neophodne za razumevanje odnosa centra i okolnih prostora.

Ključne reči: **centar, Panonska nizija, grad, hierarhija naselja**